

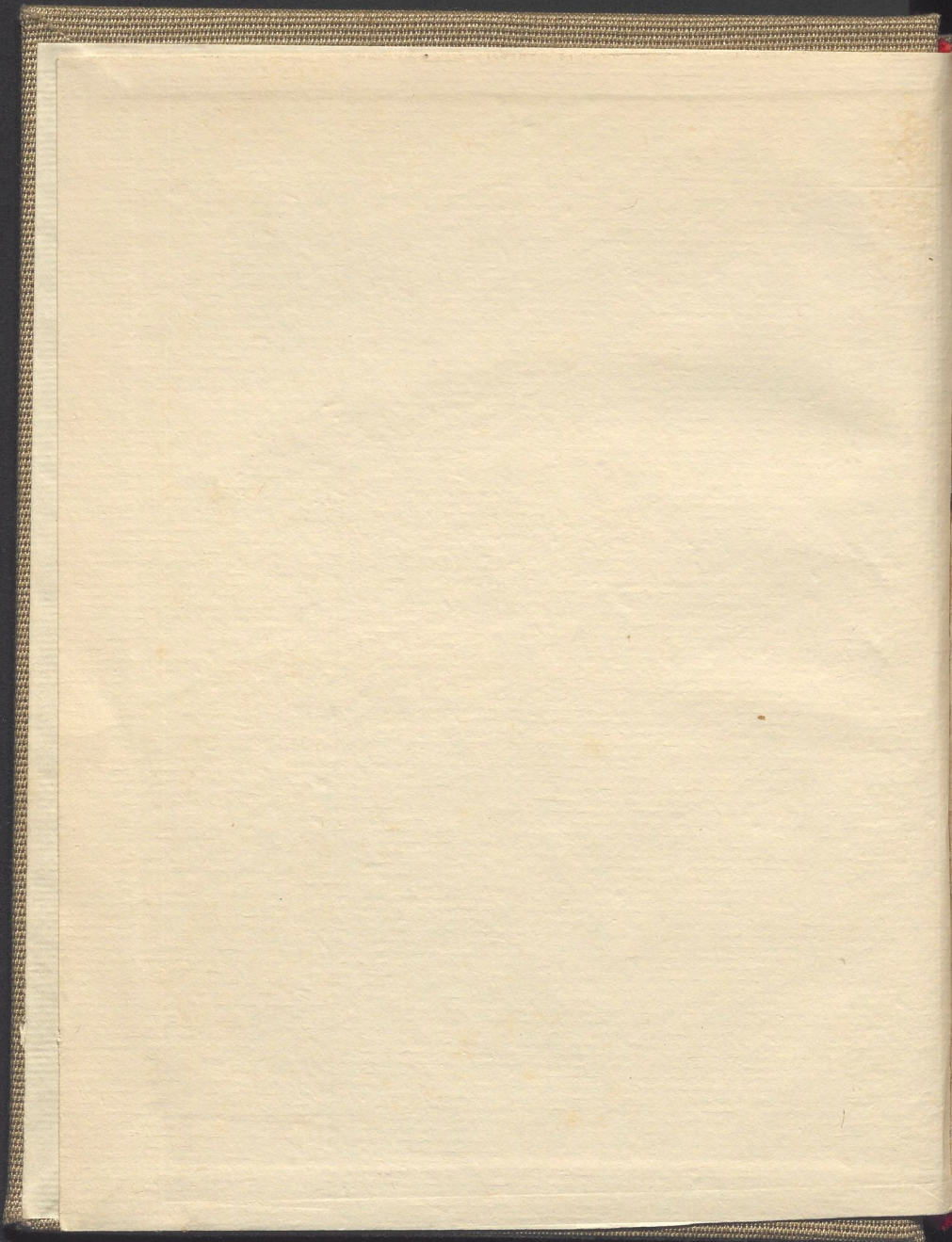

Kern 201a (1-14)

<u>Nr.</u>	<u>Jahr</u>	<u>Prüfling, Heimatort</u>	<u>Tehma</u>
		<u>Alle Arbeiten unter Vorsitz von G.D.COSCHWITZ, Halle/S.</u>	
1.	1727	(COSCHWITZ, G.D.)	Theatri anatomici , 1 Abb.
2.	1720	ZETZSCHLIUS, CH.G., Altenbg.	Adynamia artis med in morb.
3.	1721	ZANDER, J.G., Spandau	Festinatione sud.med.inf.
4.	1721	BUBBE, J., Gotha	Spad.hippoc.(Seeberger Steinbrecher Krankheit)
5.	1721	BROCKMANN, J.R., Minden/W.	Evacaut sang.in febribus
6.	1722	RÖHL, G., Pyritz, Pomm.	Febribus erraticis
7.	1722	FINGER, CH.S., Sorau	Timor & terror in peste
8.	1722	v.HILDEN, H., Danzig	Morb.cum purp.alba & peripneum.
9.	1724	WAECHTLER, J.S., Görzke b. Magdeburg	Pleuritides verae & peripneumon. differentiis
10.	1724	WAGNER, P.CH., Hof/Oberfr.	Lapidibus judaicis
11.	1724	WAGNER, J.J.	Experientia medica
12.	1725	BALCKE, G.F., Breslau	Empyema spurium
13.	1727	SCHÖFFER, CH.G., Halberstadt	Venae sect.post 50 ann in uteroque sexu pr.
14.	1724	WAGNER, P.CH., Hof/Oberfr.	Ductum salivalem nov det., 3 Abb.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,

DE

FEBRIBUS ERRATICIS,

Quam

PROPTIO NUMINE DIVINO

ET

GRATIOSÆ FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU

P R Æ S I D E

DN. GEORG. DANIEL. COSCHWITZ,

MED. DOCT. EJUSDEMQUE IN ALMA FRIDERICIANA

PROFESSOR. PUBL. ORDIN. ET POTENTISSIMI PORUSSOR,

REGIS IN COMITATU MANSFELD. ET APUD

PALATINOS HALENS. PHYSICO MERITISSIMO,

PATRONO AC PROMOTORE SUMMOPERE COLENDO

PRO GRADU DOCTORIS,

Summisque in Arte Medica Honoribus, Insignibus, ac Privilegiis,

More Majorum solenni obtinendis

Horis Locoque consecris. Anno M DCC XXII. D. Mvs.

Placidæ Eruditorum Disquisitioni submitter

GEORGIUS RÖHL,

PYRITZ - POMERANUS.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

Typis GEORGII JACOBI LEHMANNI, Acad. Typogr.

ERRATA

ERRATA

ERRATA

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,
DE
FEBRIBUS ERRATICIS.

PROOEMIUM.

Perdocte Doctissimus Baglivus in tractatione de Febris loquitur sequentibus verbis:
In Acutis circa duo potissimum, peccant Medici, vel in nimia atque tumultuaria remediorum, farragine, vel potius in intempestivo, & aethodo eorundem usu: unde tot incommoda in aëgris, & tam variæ atque inconstantes morborum periodi, & incredibiles ad invicem permutationes; quas quidem rudes Medicinaturæ morbi, non vero inconstantibus suis, ac speculativis, medendi methodis attribuunt. Aurea sane verba,

ba, quæ ut omnium Medicorum animis insculpta essent, merito optamus. Non enim solæ sunt Febres acutæ, de quibus hæc dici merentur, sed de quocunque fere morbo in praxi medica obvio idem iudicium ferre auferim: quid enim solennius est; quam quod plurimi morborum tumultuaria nimiaque remediorum farragine turbentur, siue illa a Medicis offerantur, siue ab ipsis ægris intempestive consilio proprio assumantur, ut postmodum varias metamorphoses subeant, & plane alii ac novi videantur, cum tamen priores sint, & alia saltem veste induti incedant, a typo cui alias advescunt plane delabantur, & non raro medicos imperitos fallant, mireque eludant. Accidit hoc tam in morbis acutis, quam chronicis, licet his familiarius sit quam illis, propter diuturnam durationem, quæ sæpe ægros impatientes eo cogit, ut citius sese a morbis deliberaturi, varia remedia quærant, aut medicum minus constantem ad varia consilia atque tentamina deducant. Cum autem ex omnibus qui occurrunt morbis, certumque typum servantibus Febres maxime sint, in quibus typicus & periodicus decursus manifesto observatur, hæc etiam sunt, quæ magis manifeste errorem commissum, siue in regimine, siue in medicatione id factum fuerit, testantur: unde apud Authores earum quæ typum deseruerunt,

runt, mentio aliquando fit, quibus ordinatæ *Erronearum*, *Errantium*, aut *Erraticarum* nomen tribuere solent. Hæ quoque Febres, ERRATICÆ nempe nobis impræsentiarum materiam pro elaborando atque edendo INAVGVRALI SPECIMINE suppeditabunt, cum certo speremus, hanc materiam pro adjuvanda Praxi medica neque inutilem, neque Lectori ingratam fore: modo optamus atque precamur, ut SVMMVM NVMEN nostris laboribus ac meditationibus adsit, iisque ex alto benedicat, ut ex fonte ipsius misericordiæ in genus humanum miserum rivuli benignitatis profluant; in multorum agrorum solamen atque levamen.

§. I.

DE FEBRIBVS ERRATICIS quoniam verba sunt facienda, negotii ratio postulat, ut omnium primo mentem explicemus, quid per febres erraticas intelligamus. Sunt nobis illæ, quas Hippocrates *πλανήτες* vocat, quam vocem Græci derivare sciunt a *πλάνη* error, vel à verbo *πλανάω*, aut *πλανάομαι*, quorum illud per fallere aut seducere, hoc autem per errare interpretantur. Unde patet, nomen harum febrium idem sibi velle, quasi vel ipsæ in suo decursu errent, vel alios, & quidem præcipue medicos, errare faciant, fallant, atque seducant: ubi sensu priore apparet, hæc febres a typo alias consveto aberrare & declinare, ideoque *ἀταξία* & confusione laborare; idemque significare quod alii Febrium anomalarum titulo insignire solent: quin verosimile videatur, Hippocratem allegata appellatione ad inconstantem illarum motum, quo nulla præcisa tempora

servant, respexisse, quasi ad Planetarum exemplum inconstantes essent, ideoque non sine iure Vagæ quoque dici possint.

§. II.

His, quæ denominationem spectant, præmissis, ad proximiorum harum febrium descriptionem transimus, earumque historiam adornamus; quem in finem ex generali febrium historia paucis repetimus, varias in usu esse febrium differentias & distinctiones: quippe notum est, illas dispeisci in acutas, & chronicas: continuas, continentes, & intermittentes: malignas et benignas: simplices, et compositas, nec non duplicatas; & quamvis hæ omnes differentiæ, sicut adhuc plures aliæ, utilitate sua non careant, tamen non minorem usum fructumque in medicina habet illa, qua dispeiscuntur in periodicas typicas, & vagas, vel quod nobis idem videtur, erraticas. Quemadmodum autem opposita ex oppositis facile dignoscantur, ita ratione denominationis periodicarum febrium sciendum est, quod omnes et singulæ febrium species essentialiter ordinariæ certæ alicui periodo, certoque typo ita adstrictæ sint, ut singulam, ex singulis periodis, typoque invasionum & remissionum paroxysmorum, sub primis initiis atque paroxysmis, febrem dignoscere facile valeant experti practici: quod ut clarius reddamus, exemplisque illustremus, eoque ipso tanto faciliorem nobis paremus viam ad erraticas, scopo haud contrariabitur, si summa quasi capita febrium pervolvamus, earumque ordinem, typum, atque periodum perpendamus; quo postea tanto felicius de Erraticis iudicium ferre valeamus.

§. III.

A Continuis itaque ac Acutis initium faciendo, notum est inter medicos, has in genere breviori periodo totius decursus absolvi, & uno aut altero dierum septenariorum termino circumscribi atque terminari: deinde ratione typi quem servant, pariter sciunt practici, quod continuitatem paroxysmorum pro signo pathognomico & essentiali symptomate habeant,

ant; nullamque paroxysmorum intermissionem forment, quamvis remissionem illorum, & quidem pro diversitate speciei febris, magis aut minus notabilem atque durabilem patientur. Respectu invasionis & remissionis autem paroxysmorum, quippe quæ proprie typum declarant, in vulgum usque notissimum est, aliquas harum febrium circa et versus noctem aut vesperam, alias autem post mediam noctem exacerbari, atque illarum paroxysmos ordinarie circa diluculum remittere, harum vero paroxysmos usque ad vesperam protrahi: ita ut vel tota nox, vel ad minimum magna ipsius pars sub paroxysmi duratione consumatur; unde vulgi observatio ortum traxit, quando dicit: Die Nächte sind bey den Kranken am beschwerlichsten. Paroxysmo remittente sudoris aut madoris contingit eruptio; ægri paululum ad se redeunt, æstus ac sitis, nec non capitis dolores, aut anxietates fiunt remissiores, quamvis ad orthostadium non perveniant ægri, neque pulsus naturalem ordinem iterum servet, sed utique de continuante sanguinis motu inordinato, aut potius extraordinario testetur: quo ipso ab intermittentibus sese distinguunt.

§. IV.

Intermittentes omnes generaliter in eo typum quo reguntur monstrant, quod certa tempora non modo dierum, sed horarum servant, quibus paroxysmus febrilis per vicissitudines frigoris æstusque febrilis initia capit, quibus durat, quibus etiam terminatur, libero manente reliquo tempore vel horarum, vel dierum, ut ægri tempore illo intercalari ad orthostadium iterum redeant, suisque negotiis aliquantulum præesse possint. Cum autem variaz illarum occurrant species, singularum typus paucis erit perlustrandus. QUOTIDIANA itaque, quo magis legitima existit, non modo singulis viginti quatuor horis, i. e. quotidie semel recurrit, sed certas satisque præcisas horas servat, quo respectu ordinarie hora sexta, septima, vel octava circiter matutina ægros invadere, dictumque tempus ita servare solet, ut vix dimidium horæ aliquando intercedat, quo anticipando aut post ponendo

do

do novos formet paroxysmos. Frigus & horror valide satis ægros afficit, nec non satis diu ad horæ spatium ad minimum continuatur; quibus cedentibus communiter vegeta excretio, vel per Vomitum, vel per diarrhœam, vel per viam utramque, succedere solet, ut plurimum cum reiectione materiæ biliosæ, quæ omnia tunc demum æstus satis validus quidem, non tamen nimium diuturnus excipit, cum cephalalgia, siti, & inquietudine, ordinarie vix ultra sex, septem, aut octo horas durans; sed tunc temporis per sudoris eruptionem desinens: ubi præterea notandum, quod hæc febris præ reliquis omnibus intermittentibus breviori decursu atque periodo in univèrsam absoluitur, & quidem hoc tanto certius, quanto vegetius supra nominatæ excretiones, sub primis, aut omnibus paroxysmis successerunt.

§. V.

TERTIANA simplex atque legitima speciei competentem typum ita servat, ut alternis saltem diebus in genere recurrat, libero manente uno intercalari; in vadit autem ordinarie ægros versus meridiem, hora circiter inter nonam & duodecimam, aut ad minimum circa tempus jentandi & prandendi, cum tractione dorsi lumborumque tensiva, frigore & corporis succussatione ordinarie majore, quam in quotidiana esse solet; sub quo horrore communiter cooritur fastidium et nausea, quæ sub frigoris calorisque permutatione facile in actualem vomitum transeunt ac desinunt, præcipue sub primis paroxysmis, et quidem tanto certius ac promptius, quo major cum succussatione adfuit horror. Quodsi vero frigus quidem validum intensumque, citra tamen magnam succussationem corporis fuerit, communius diarrhœa succedit, id quod præcipue ætati proveciori solenne esse solet. His ita prægressis frigus febrile, quod ægrum hætenus infestaverat, transit in æstum plane oppositum sub quo adpectus hucusque macilentus, contractus, pallidus mutatur in turgidulum, rubicundum atque coloratum, vasa hætenus compressa atque magis delitescentiâ turgescunt, & sanguine tu-

tument, pulsus fit celerior atque frequentior, & tensoriæ illæ tractiones in sensationem molestam quasi oppletivam transeunt, præcipue si subiecta plethorica fuerint: sub quo rerum statu symptomata essentialia & ad morbum pertinentia, inquietudo, capitis dolor, sitis, oris siccitas, & aliquando amarities, fauciumque molestus singularis sensus, quasi a fervido cibo ambustæ fuerint, (alsß wann die Zunge und Gaumen verbrühet wären) accedunt, seque manifestant. Hæc omnia simulac æstus febrilis satis diu, & quidem diutius quam sub quotidiana durant, quamvis totus æstus febrilis decursus ad summum duodecim horas excedere non debeat, sed sub sudoris proruptione terminum suum attingere, nisi tertianæ spurriæ, aliquid continui atque acuti secum ferentis, & foventis, titulum mereri velit; aut circumstantiæ plane individuales, a statu excessivo plethorico, aut spissitudine sanguinis cum plethora conjuncta petendæ, occasionem ejusmodi declinationi ab ordinaria via præbuerint.

§. VI.

QUARTANA denominationem habet a typo quem recurfu suo servat, duos semper formando dies intercalares, ita ut a primo paroxysmi die numerando, in quartum novus semper paroxysmus cadat: præter hunc generalem autem revertendi ordinem specialiter tempus ipsius proprium esse solet pomeridianum, unde, quo magis legitima existit, paroxysmi hora secunda, tertia, aut quarta circiter eveniunt. Non ita familiaris huic feбри est notabilis horror, aut membrorum succussio, nisi specialiter juniora, aut vegetiora fuerint subiecta, sed frigus ac gelu, sub concursu tensoriarum pressoriarumque in hypochondriis molestiarum & anxietatum, nec non extremorum artuum lassitudinis, torporis, atque languoris gravativi tanto contumacius diutiusque præ reliquis intermittentibus, ad duas circiter pluresve horas continuat, atque in eo a præcedentibus notabiliter differt, quod minus proclivis sit ad actuales evacuationes, sive vomitorias, sive catharticas, nedum diapnoicas, quin potius ut plurimum al-

vi positivas obstipationes & adstrictiones familiares habeat. Calor qui tandem succedit febrilis, lento satis gradu incedit, neque tam vehemens evadit quam reliquarum intermittentium æstus, nisi forsitan vel excessiva plethora, quæ juniori ætati magis solennis existit, vel intempestiva sanguinis commotio a diætæ erroribus prægressis, aut calidiorum remediõrum versus paroxysmum, vel sub eodem propinatorum abusu oriunda, eundem exacerbaverit. Licet autem ordinarie satis lenis, in comparatione ad reliquas febres sit æstus, nihilominus tamen satis molestus existit, quoniam contra reliquarum intermittentium morem magis siccus existit, & vix ullum madorem, multominus sudorem conjunctum habet; quæ tamen molestia aliquatenus sublevatur, eo quod duratio æstus raro quatuor aut sex horas excedere soleat, neque capitis dolores adeo vehementes aut sitis intensa, adsint.

§. VII.

Hæc de febribus simplicioribus, tam continuis, quam intermittentibus, earumque typo in genere sufficiant: ne tamen reliquæ recensitum ordinem haud stricte servantes statim pro Erraticis declarentur aut habeantur, necesse est, ut partim de compositis, partim de duplicatis, earumque typo ordinario necessaria adjiciamus. **COMPOSITÆ FEBRES** illæ dicuntur, quæ ratione periodi ac typi e continuis & intermittentibus compositæ quasi adparent, ut quis dubius hæere possit, ad quam illas referre debeat classem: ita ut quis febre laboret, cujus continuitas ex eo satis quidem patet, ut post paroxysmi remissionem æger ad orthostadium non perveniat, sed lecto adfixus detineatur, interim tamen remissio ipsa, vel continuarum remissioni similis, vel maior, aut diuturnior sit, quam illa, quæ continuis simplicibus familiaris esse solet: quæ tamen ad intermittentium classem ex eo inclinare videtur, quod singulæ paroxysmorum invasiones aliquali frigore intercedente statis horis incipiant, contra morem continuarum, quippe quæ, quamquam remittant, novosque accessus paroxysmorum forment, tamen sine interveniente frigore, per so-
lam

lam ætus exacerbationem recurrunt. Posito ita generali februm compositarum criterio, facile erit de singulis illarum speciebus iudicium ferre, easque dignoscere, ac intelligere quam ob causam aliæ Quotidianæ, aliæ Tertianæ, & rursus aliæ Quartanæ continuæ salutentur. Quotidiana enim continua dicitur composita talis febris, si exacerbatio nova paroxysmorum, interveniente frigore, singulis diebus, vel intra viginti & quatuor horas semel contingit, & tanto magis hunc titulum meretur, quanto propius horis invasionis ad horas quotidianæ intermittenti solennes accedit. Tertiana continua audit, quando semel inchoato paroxysmo, hic perpetuo decursu, licet intercedente remissione ipsius gradu continuat, donec alternis semper diebus ad modum tertianarum frigus novum interveniens novi paroxysmi accessum indiget. Ad eundem modum Quartana continua dici meretur, quæ typo quartanario insultus suos format, atque continuitatem paroxysmi supracitato modo per duos protrahit dies, ut manentibus quasi duobus intercalaribus, quarto demum frigus novum accedens, novam paroxysmi exacerbationem indicet: quæ tamen inter reliquas rarius in praxi medica occurrit. Notandum tamen de cetero ratione omnium harum febrium, quod frigus illis solenne ordinarie tantum non attingat gradum, qualis simplicibus intermittentibus, quarum typum participant, familiaris esse sœvit, cum semper maximam partem ad continuas pertineant, atque præcipuum ab illis typum possideant: unde communiter etiam, nisi a recta deflectant via, ad normam continuarum terminantur, suumque decursum generaliter absolvunt.

§. VIII.

Duplicatas quod atinet febres, hæ ex paroxysmorum frequentiore quam par est recurso dignoscuntur. Sic quotidianam duplicem salutamus talem intermittentem febrem, quæ duobus separatis atque distinctis paroxysmis, quoad essentialia veris, intra nyctimerum ægros invadendo recurrit, ita ut tempore intercalari, quantum illud etiam sit,

paroxysmus totaliter cesset, pulsusque ad naturalem statum redeat, quamvis aliquando pro virium debita recuperatione sufficiens tempus deficiat: quod ut paulo clarius evadat, ponamus talem casum, haud ita raro in praxi medica occurrentem; ubi æger aliquis summo mane, hora circiter Sexta, septima, octava, corripitur paroxysmo febrili perfecto atque completo, ut frigus & æstus se invicem excipiant; qui spatio quatuor aut quinque horarum penitus absolvitur, ut æger præter lassitudinem de paroxysmo febrili nihil percipiat; & a meridie nihil conqueratur, donec ex inopinato quasi, novus paroxysmus, quem forsan sequenti mane expectaverat, circa vespèram ejusdem diei sub iisdem essentialibus symptomatibus, hora circiter quinta, sexta, septima, revertatur, & iterum aliquot horarum spatio absolvatur, quo factò iterum aliquot horæ intercalares succedunt, sequente autem die plane eadem denuo contingunt: talis inquam quando occurrit febris, nomen quotidianæ duplicis reportat, quamvis non semper necessarium sit, ut singuli paroxysmi respectu durationis & gradus sibi accurate respondeant, sed unus semper præ altero brevior leviorque esse possit.

§. IX.

Tertiana duplex, cum singulis diebus ægros invadat, facile confunditur cum quotidiana simplici, quod ut in praxi evitetur, notandum est, studiose nos in superioribus monuisse, quotidianæ simplici præcisa & exquisita satis recurrenti tempora, præ reliquis intermittentibus, familiaria atque solennia esse. Si itaque febris occurrat, quotidianis paroxysmis recurrens, ægrosque quotidie infestans; ad stata singulorum paroxysmorum tempora erit respiciendum, quæ, si dicto modo præcise in horas illas matutinas constanter incidant, sine dubio quotidianam simplicem declarabunt: si autem singulorum paroxysmorum tempora inter se differant, alterna autem sibi respondeant, (ita ut v. g. primus paroxysmus ante meridiem hora circiter nona, vel intra hanc & duodecimam, tanquam tertianæ legitimæ dicatur, secundus sequente die post meridiem

em

em hora secunda, tertia, quarta, tertius iterum matutinis modo citatis, quartus vero iisdem pomeridianis horis invadat atque revertatur) tertianam duplicem, & quidem, quo magis stata illa tempora servat, legitimam indicabunt. Quartana duplex facile cognoscitur, si duobus proximis diebus, tempore quartanæ consveto pomeridiano, paroxyfmi se invicem feqvuntur, tertius autem semper intercalaris titulum tuetur. Hæ duplicatæ febres, quamdiu dictos terminos servant, ad intermittentium classẽm pertinent, quoniam semper omnimoda paroxyfmorum intermissio intercedit, antequam novus insultus revertatur. Non tamen semper & omni tempore tales existunt, sed aliquando duplices cum compositis conjunguntur: id quod adparet ex continuitate febrilium paroxyfmorum, eorumque aliquali remissione, & recurfu exacerbationum novarum secundum modo citatum duplicium februm typum; quo respectu his febribus triplicem quasi ordinem servantibus, tripartitum quoque nomen imponitur, exque sub titulo Febris Quotidianæ, Tertianæ, aut Quartanæ duplicis continuæ innotescunt.

§. X.

Perlustrato sic typo februm legitimarum secundum summa capita consideratarum, haud difficile erit negotium ERRATICARVM expositio. Sunt enim ejusmodi febres, quæ quidem ex aliqua parte ad unam dictarum februm classẽm pertinere videntur, nullatenus tamen in totum cum illis conveniunt, sed ab essentiali typo, tam respectu paroxyfmorum recurrentium, quam ratione symptomatum essentialium, aut accidentalium, valde deflectunt, ut nequaquam pro tali, quam mentiuntur febrem, haberi possint. Unde recte Ettmullerus in operibus practicis, Cap: de Intermittentibus dicit: *Dantur præter febres periodicas etiam quæ nullam periodum servant, & tales sunt Erraticæ vel Vagæ, quæ Hippocrati Planetae audiunt: Erraticæ sunt, quæ quidem aliquam periodum habent, sed ita, ut videantur non habere. Sic v. g. hodie invadit hora duodecima, perendie sexta matutina, rursus perendie*

hora decima. &c. in quibus verbis tamen citatus Author partim magis ad Tertianam in specie, partim ad solum paroxysmorum typum eorumque recursum respicere videtur: cum tamen nobis verosimilius videatur, quod etiam respectus symptomatum sit habendus, & ex utroque fundamento criterium Erraticarum sit petendum, quam ob causam cum Spohnio sentimus, qui in verba Hippocratis: *Inconstantes & Erraticas febres curare non expedit donec constiterint: ita commentatur. Inconstantes febres ea sunt, in quibus nihil constans quietumque existit: Urinæ mane tenues, post meridiem crassæ, sub vesperam alio modo se habentes: paroxysmi modo plures, modo pauciores, nulla stata hora recurrentes: omniaque morbi phenomena a se ipsis semper dissidentia. His etiam adstri-pulatur Dn. Low ab Erlsfeldt in Comment: ad Aph XXII. sect. III. dicens: Dicuntur autem febres erratica, quæ certum typum, ordinatam periodum, & eundem invasionis modum non servant, sed modo diebus singulis, sed diversis horis, modo alternis, modo interruptis adoriuntur, & ægros affligunt, aliquando noctu ingravescent, quandoque interdium, nonnunquam cum rigore aut horrore, aliquando sine illo, modo his, modo aliis symptomatibus stipatæ. Imo Hippocrates ipse idem adnuit Lib. II. De Morbis Popularibus, vel Epidem: quando Cle-nactidis febrem erroneam ita describit. Dolebat autem caput ab initio, & latus sinistrum & aliarum partium dolores aderant, lassatorum modo: febres exacerbabantur alias aliter inordinate. Sudores quandoque, quandoque non. Exacerbationes ut plurimum in diebus judicatoris magis accedebant. Circa vigesimam quartam summas manus dolebat. Vomuit biliosa, flava, satis multa: paulo post autem æruginosa. Ab omnibus allevatus est. Circa trigessimam sanguis ex urisque naribus erumpere cepit, atque hoc erroneo modo paulatim usque ad judicationem. Non autem fastidiebat cibum, nec siticulosus erat per totum tempus, neque insomnis. Urinæ tenues non decolores. Circa quadragesimum minxit subrubra, subsidentiam multam valde rubram habentia: allevatus est: post hæc autem Urinæ variæ, quandoque*

sub-

subsidentiam habebant, quandoque non. Sexagesima Urinis subsidentia multa alba, & levis: remiserunt omnia: febres intermittebant: Urinae rursus tenues quidem, verum boni coloris. Septuagesimā a febre liber permansit diebus decem. Octogesima riguit, febris acuta corripuit: multum sudavit. Urinis subsidentia rubra, levis, perfecte iudicatus est.

§. XI.

Quæ dicta satis testantur, Hippocratem fere magis ad symptomata erroneo modo variantia respexisse, vel ad minimum ex utroque fundamento supra a nobis citato declarationem febris erraticæ petiisse. Interim nostra sententia ea non est, quod febris respectu typi paroxysmorum erronee incedens, manentibus ordinariis symptomatibus, pro erratica plane non sit habenda; sed saltem indigitare volumus; ex symptomatum erratico accessu cum typo erratico conspirante, tanto certiora harum febrium signa diagnostica desumi, cum præcipue ab Experientia edocti simus, rarius ejusmodi occurrere febres erraticas, quarum typus & symptomata non simul de erratica ipsarum conditione testarentur. Hisce præmissis proximum erit ut perquiramus; An febres erraticæ genus aliquod specificum constituent a reliquis omnibus distinctum: an vero ad unum aut alterum febrium genus; an potius ad omnia referri possint ac debeant? Nos ultimæ adhaeremus sententiæ, dicendo, quod Febres erraticæ tam de Continuarum & acutarum, quam de Chronicarum & Intermittentium, nec non de Compositarum, & Duplicatarum genere esse possint, atque occurrant; nullatenus autem ad solas Intermittentes, (quarum quidem paroxysmi maxime in sensus incurrentes luculentiora illarum criteria præbent) referri debeant, id quod ab Etmullero loco cit: si non explicite implicite tamen factum videtur. Consentit nobis enim hac in re Laur: Bellinus Tr. de febribus p. 213. quando disserit: *Vagas aut Erraticas febres, ex ipsa appellatione, patet, esse posse tum continuas, quam intermittentes, adeoque etiam malignas, ac pestilentes, quæ nullum certum ordinem accessionum, finium, cir-*

circuituum, nullam certam febris formam servant, sed sæpius, rarius, per plures dies, paucioresve, per horas etiam in vadunt, desunt modo cum calore, modo cum frigore, & huiusmodi perturbatis, & ordinem minime servantibus affectionibus conjunctæ.

§. XII.

Rem ut aliquo modo clariorem reddamus, placet eandem quadantenus per exempla ex ipsa praxi desumpta illustrare. Continua febris erratica est, & dicitur, quando eadem ratione continuitatis nullus in ipsa error observatur, & ab una exacerbatione ad alteram usque nulla intermissio, nulla orthostadia occurrit, sed remissio saltem ætus febrilis sentitur: dictæ autem exacerbationes novæ neque cum typo simplicium, neque cum illo qui compositis familiaris est, conveniunt, sed modo semel de die, modo pluries, mox hac, mox illa, & iterum alia hora, modo interdiu, modo sub noctem revertuntur, neque eundem plane quem uno die servarunt ordinem, altero aut sequentibus diebus observant, sed uno die paucioribus, altero pluribus numero vicissitudinibus variant: aut modo cum, modo sine intercedente refrigerio invadunt, ut ita medicus incertus maneat hæreatque, quibus temporibus exquisite remedia alias convenientia debita methodo adplicare debeat. Ubi simul contingit, ut evacuationes solenniores præcipue diaphoretica & diuretica, vel emanent, vel e contrario excedant, & ita vel anxietates augeant, vel colliquationes, viriumque prostrationem insolitam inducant: aut loco illarum evacuationum omnibus febribus essentialiter competentium atque solenniorum, plane aliæ succedant, quo intuitu a sudore suppresso aliquando Diarrhœæ proveniunt, multum laboris facientes, novamque subinde occasionem febris turbationi suppeditantes. Si ad certam continuarum speciem animus dirigamus, circa anthemáticas erratica illarum indoles præcipue apparet, ratione temporis eruptionis ex anthematum, quando nempe illa non criticis, statis ac semper consuetis temporibus atque diebus, sed

sed vel citius, vel tardius prorumpunt, aut citra causas externas occasionales notabiles, mox prorumpunt, mox iterum disparent, & sua inconstantia varia graviora symptomata producunt.

§. XIII.

Intermittentes erraticæ febres tantò facilius agnoscuntur, quanto magis illarum periodicarum typtis in sensus incurrit, & per frigoris æstusque vicissitudines stas plane temporibus recurrentes manifesto observari potest. Tertiana itaque erratica quoad typtum paroxysmorum dicenda est, non illa, quæ stas certisque horis, vel constanter anticipando, vel constanter postponendo, tempus invasionum mutat, sed illa hanc titulum meretur, quæ plane inconstanter, mox anticipando, mox postponendo, neque hoc certis quibusdam, sed plane irregularibus horis, ægros invadit, quemadmodum talis ipsius conditio rectissime ab Etmullero in supra citatis verbis depicta fuit. Quotidiana e contrario, quamvis quotidie quidem recurat, nihilominus tamen nullum certum recurrenti tempus, nullamque certam horam observabit, contra morem ipsi si periodica fuerit aliàs consuetum, sed vagis inordinatisque insultibus, modo mane, modo vesperi, modo versus, modo post meridiem ægros invadet. Nec aliquid insolitum esse solet hisce duabus febribus, si semel erraticæ factæ fuerint, quod illa aliquando quartanarios, hæc vero tertianarios paroxysmos formet, mox tamen post unum alterumve paroxysmum ita mutatum, pristinam seriem repetant: sicuti tertianæ illi erraticæ facillime contingit, ut in Quartanam transmigret. Præter erraticum illud tempus invadendi autem haud raro simul symptomata febrilia simili modo se habent; unde non deficiunt casus, ubi ea quoque quæ ad esse febris intermittens pertinent varie inter se permutantur, ut v. g. paroxysmus febrilis æstu incipiat, æstumque prægressum demum frigus sequatur, aut frigore, licet gradu diverso, febrilis paroxysmus & incipiatur, & finiatur. Sub quibus plane inordinatis & inconstetis mutationibus non potest non

C

con.

contingere, ut solenniores exertiones, post motum febrilem necessariæ, præcipue sudore, aut diuresi expediendæ, supprimantur, cohibeantur, impediuntur, unde postmodum facillimo negotio tumores oedematosi pedum ortum ducunt. Ratione alvinarum autem excretionum, pro diversitate subjectorum respectu temperamenti, modo defectus, modo excessus, observatur. Quartanam erraticam quod attinet, de illa eadem plane dici merentur ratione typi paroxysmorum, quæ generatim de antecedentibus dicta fuerunt, quod nempe, quamquam legitimis diebus recurrat, tamen respectu horarum diversos formet saltus, licet rarior sit præ reliquis, nec non, quod aliquando respectu dierum intercalarium itidem ejusmodi variationes subeat, ut neque pro quartana simplici legitima & periodica, neque pro duplici haberi possit: ejus rei exemplum & testimonium præbet observatio IV. Cent. V. Ephem. Nat. Curios. sub. titulo Febris quartanæ inversæ; ubi paroxysmi non modo ad exemplum quartanæ duplicis duobus proximis diebus sese excipiebant, sed tertio quoque die recurrebat idem insultus, intercalari manente illo, qui proprie paroxysmi dies esse debebat, sive simplex sive duplex fuisset quartana periodica atque legitima. Mentionem quoque faciunt Scriptores & rariorum observationum collectores, Febris quintanæ, sextanæ, octanæ, easque tanquam singulas febrium species commemorant, de quibus tamen, si historię probe attendantur, ratio syadet, easdem ad erraticas esse referendas: quemadmodum id ex unica observatione LXXVII. Anni IX. Dec. I. Ephem. Nat. Curios. De febre quintana duplici, sufficienter apparet, ejus singuli paroxysmi alternis quidem diebus, sed plane diversis horis, diversoque gradu tam frigoris, quam caloris febrilis, revertebantur, unde illam merito Tertianæ erraticæ fuisse adnumerandam, censemus.

§. XIV.

Ex hisce, quæ ad exemplum de Continuis, et Intermittentibus erraticis pro fundamento allata sunt, facile erit indolem

lem Compositarum atque duplicium perspicere. Si enim ea attenduntur, quæ de utrarumque typo ordinario, quo a se invicem distinguuntur, in superioribus paragraphis ex abundantia proposita sunt, facile quisque errorem & typi, & symptomatum inveniet, quem quidem declarandum atque exemplis practicis illustrandum facile suscipere possemus, nisi hac vice breviter studiose intenderemus, spemque fore, ut alio forsitan tempore magis ex professo, de illis differendi occasio suppeditetur. Unde nunc ex instituti ratione ad dictarum febrium Pathologiam, causarumque enucleationem nos accingimus, eamque quatenus historię practicę respondet, subjungemus.

§. XV.

Quod ut debite fiat, in antecessum monemus, ex ipsa observatione practica solerti patere, has febres erraticas vel statim ab initio tales esse, & tunc quasi epidemicę indolis existere, ita ut ægri incomparatione ad alia tempora, sat multi eodem tempore, iisdem in locis erraticis laborent: vel ex antecedentibus legitimis periodicis demum in erraticas degenerare, hasque ex illis fieri, & tunc quidem illas ad sporadicas magis referendas esse. Hippocratem si de origine harum febrium consulamus, Aph. Sect. III. aph. 22. illas adnumerat morbis autumnalibus; videbimus itaque, an & quomodo autumnus aliquid ad erraticarum febrium genesin contribuere valeat. Notum est autumnum æstatis pedissequam esse, eamque proxime sequi, æstatem vero ordinarię, tempestate calida & sicciore sanguinem atque humores magis commovere atque expandere, sub quo motu partim intestino, partim ad partes solidas attritorio, & per illas transpressorio, massa humorum resolvitur, attenuatur, & sub sudoris madorisque forma, per cutaneos poros tunc temporis maxime patulos excernitur & imminuitur, simul quoque partibus sulphureis agilibus subtilibus notabiliter privatur, eoque ipso tanto facilius ad lentorem, spissescentiam, muciditatem disponitur, sub qua successive insurgente discrasia, partes heterogenę, mixtioni corpo-

ris animalis adversæ atque contrariæ, in corpore generantur et augentur, quo haud parum faciunt varia sub æstate ingesta e fructibus horæis aliisque. Accedente tunc & superveniente autumno, tota tempestas notabilem subit mutationem, eamque sæpe satis repentinam, e calida in frigidam; non tamen constantem, sed variabilem atque inæqualem: omnibus enim constat, autumnales dies mane ac vesperti frigidiores, circa meridiem autem calidiores esse, quo intuitu corpus quoque nostrum varie alteratur, & ab aëre ambiente afficitur, ut tempore meridiano pori recludantur, humoresque commoveantur, & ad excretionem periphericas disponantur, id quod etiam fit tempore nocturno, sub somno, ubi corpus in lecto et stragulis calet, turget, relaxatum existit, & exhalationibus expositum est: matutino autem æque ac vespertino tempore pori atque fibrarum interstitia coarctantur, stringuntur, & coëpta illa exhalatio & excretio peripherica iterum supprimitur, unde partes excernendæ de novo ad interiora repelluntur, massæ humorum communicantur, atque natura ipsa per variationem illam motus tonici modo strictoriam, modo relaxatoriam, ad inconstantiam in agendo & movendo quali per consuetudinem deducitur: quo fit, ut febres in talia tempora incidentes, tanquam in motibus ad secretionem & excretionem materiarum noxiarum tendentibus, consistentes, tanto facilius a legitima via defleant, atque erroneæ evadant.

§. XVI.

Nec tamen asseri potest, solitarie has febres erraticas autumnales esse, quin potius non modo ratio svadeat, sed experientia confirmet, easdem etiam tempore vernali existere & occurrere: præcipue si tempestas vernalis aliquando cum autumnali magnam affinitatem habeat, & variabilis talis ipsius dispositio occurrat, qualis autumnis familiaris esse solet; ut frigus magis prævaleat, Eurusque cum Borea strepat, ut inde non minus corpus nostrum adficiatur, alteretur, matutino tempore constringatur, ascendente autem sole sub meridiem paululum relaxetur, in calefeat, humoresque mo-
vean-

veantur, aut sub vesperam iterum a frigore succedente stringatur, pori coarctentur, & excretiones consuetæ sufflammentur. Quo respectu rationi non contrariabitur, si asseramus, erraticas continuas magis solennes esse tempore vernali quoniam tunc temporis continuæ & catarrhales cæteroquin occurrere solent: de intermittentium autem classe erraticas autumnales magis existere, cum alioquin intermittentes magis in hæcce tempora incidere soleant, & hoc quidem potissimum eo respectu, quo febres erraticæ statim ab initio invasionis, & sponte quali nascentes deprehenduntur.

§. XVII.

Quod autem illas attinget febres erraticas, quæ ex aliis legitimis antecedentibus fiunt, & ubi hæc in illas degenerant, eas non æque ab aëris, tempestatis, aut temporum anni mutationibus & alterationibus directe, nedum semper per indirectum deducendas esse putamus, quamvis neque semper harum mutationum concursum excludamus; & hoc intuitu superius jam indigitavimus, hujus ordinis febres magis sporadicæ esse, quam epidemici quid fovere. Interea tamen, licet aëris mutatio tanquam causa antecedens minorem aut nullum hic locum habeat, eadem occurrit causa proxima & materialis, quæ in illis spontaneis erraticis adest. Non enim aëris tempestatisque mutatio directe & sola est, quæ proxime hæc febres producit, sed ex antecedentibus sufficienter patet, aëris mutationem secretiones & excretiones partium heterogenearum & noxiarum e corpore impedire atque suppressere, excretionisque impeditas atque suppressas, proximiorum harum febrium causam constituere. Quapropter eo dirigendus est animus, ut aliæ quoque pateant causæ, a quibus febres periodicæ in erraticas, præter aëris dispositionem transire & degenerare possint. Sunt autem hæc omnes tales res, quæ secretiones heterogenearum & noxiarum partium in corpore hærentium impediunt, earumque excretionem & eliminationem quovis modo supprimunt. Cum itaque nulla sit febris, quæ sine omni excretionem transeat, si salutariter cedere

dere debeat, facile quisque intelliget, nullatenus obicem esse
 opnendum illis excretionibus, quæ vel singulæ febrium spe-
 ciei, vel omnibus febribus in genere competunt atque solen-
 nes existunt, nisi quis exinde *ἀναξία* postmodum, & erraticam
 illam de qua hætenus diximus, febrium indolem experiri
 velit. Est autem universalissima excretio, omnibus febribus ita
 competens, ut plane nulla febrium sine illa tuto securoque
 eventu curari queat, evacuatio diaphoretica, aut ad mini-
 mum diapnoica. Hanc sequitur altera paulo minus quidem
 universalis dicenda, veruntamen rarius in quacunque febris
 specie penitus deficiens, diuretica, vel per Urinam contin-
 gens: quamvis enim in omni febre non pari successu aut gra-
 du hæc excretio succedat, aut semper sub & cum Urina mul-
 tum impuritatibus simul excernatur atque secedat, tamen me-
 lius semper in omni febre habetur, si Urinæ crassæ cum sedi-
 mento emittantur, quam si e contrario hæc excretio vel in ge-
 nere impeditius procedat, aut urinæ tenues, aquosæ, nihil sedi-
 menti nullaque coctionis signa præbentes mingantur: ut ita
 non immerito evacuatio peripherica & diuretica omnium fe-
 brium evacuatio dicatur. Ad specialiores certis saltem febrim
 speciebus convenientes excretiones pertinent 1. illæ per
 corporis peripheriam contingentes, quæ exanthemata dicun-
 tur, ideoque febribus specialiter abhinc exanthematicis di-
 ctis competunt. 2. Evacuatio vomitoria, febribus tam a bilio-
 sis, quam a viscosis mucidis cruditatibus in ventriculo colle-
 ctis, oriundis, & hoc respectu tertianis quoque & quotidianis
 ut plurimum solennis. 3. Diarrhoëa itidem proximæ citatis
 febribus, si causa in intestinis magis hæreat, familiaris. 4. Hæ-
 morrhagiæ per nares, aut Menses, sive febribus acutis continuis
 sangvineis ita dictis propriæ, sive individuis ægrotantibus ex
 ætate, sexus ratione, consuetudine familiares: quorsum non
 minus pertinet evacuatio hæmorrhoidalis, quatenus in dispo-
 sitis ac adsvetis aliquando sub quartana specialiter occurrere,
 eique multum levaminis asferre potest. De omnibus itaque
 harum evacuationum & excretionum, nostra sententia est,
 quod

quod nulla, quatenus & quando febrī vel in genere, vel in specie competit, sit supprimenda aut studio impedienda, ne ejusmodi artificijs e periodicis erraticæ nascantur & producantur febres.

§. XVIII.

Inter causas ejusmodi impeditarum excretionum una præcipuarum existit Refrigeratio corporis externa, qua omnes periphericæ excretiones & evacuationes sufflaminantur. Unde videmus febres erraticas evadere, quando ægroti vel propter pauperiem necessariis integumentis carent, ut per totum febrilem paroxysmum extra lectos & sine stragulis decumbere cogantur: aut quando ægotantes ex officij ratione in itinere constituti, tempestate existente frigida febre corripiuntur, & debito ac necessario regimine destituuntur: aut denique, si febricitantes propter fortunam adversam omnibus hisce ad debitum regimen requisitis adminiculis non destituti sua sponte sub paroxysmis & æstu febrili quasi denudati decumbunt, stragula rejiciunt, aut jectigationibus variis corpus refrigerant, & ita sudoris proventum impediunt: aut circa finem & declinationem paroxysmorum ubi sudor specialiter prorumpere deberet, vel actu jam prorumpere incipit, perfractarie ulteriorem decubitus recusant, electo surgunt, sudorisque proventui obicem ponunt. Nec tamen sola externa refrigeratio in culpa est, sed idem etiam efficitur ingurgitatione immodesta & immoderata potuum actu frigidorum & refrigerantium, quibus ventriculus prægravatur, refrigeratur, & sensus frigoris ac horripilatorius non modo in partibus exterioribus & peripheria corporis inducitur, sed vomitus molesti, cum strictura ad reliqua viscera interna vicina sese disseminante producuntur, unde organa secretionum alterantur, coarctantur, & secretio partium heterogenearum, materiæque peccantis e massa humorum, per Urinam, & sudorem ejiciendarum prohibetur. Pariter quoque negotium secretionis impeditur, per intempestivam ciborum ingestionem versus paroxysmum febrilem, vel sub eodem, quando partim per oblatio-

tionem novi subjecti per digestionem & concoctionem resolvendi, motus illi ad secretionem materiæ noxiæ sub febre tendentes distrahuntur, atque natura in negotio suo vitali turbatur, partim, si præcipue talia ingesta crudiora, dyspepta, aut mali succi fuerint, plures novæque de novo materiæ noxiæ in corpus deferuntur, humoribus per chylum & Sanguinem communicantur, quo ipso iterum negotium secretionum & excretionum turbatur, nec non molestissima symptomata sub paroxysmo, cardialgica nempe vomibunda, cum paroxysmi non modo protractione, sed in typo quoque turbatione producuntur.

§. XIX.

Solent non minus tam modo dictæ, quam aliæ excretiones, præsertim alvinæ, impediri & supprimi per Adstringentia. Quamobrem in præsentī ad causas febrium erraticarum non sine prægnante ratione referimus Adstringentia medicamenta, vulgo sub titulo febrifugorum specificorum nota, si in febribus periodicis, neglecta causa materiali primaria, vel materia peccante, ejusque debita & necessaria evacuatione, ad supprimendum paroxysmos febriles, præposterè adhibeantur. Id quod tanto certius evenit in illis febribus intermittētib, quæ causam biliosam agnoscunt, & aliquando diarrhoëis aut vomitibus incipiunt, quibus vel ægri proprio consilio obviam ire conantur, stomachicis, & adstringentibus, aut externis tonicis ventriculi regioni impostis, vel a Medicis magis ad symptoma urgens, quam ad symptomatis causam respicientibus iisdem medicamentis atque consiliis occurritur: unde deinde sub febre cardialgiæ, torsiones, ardores, vellicationes, spasmi, imò haud ita raro inflammatoriæ stases in ventriculo aut Duodeno a materia biliosa ibi retenta atque hærente, cum vagis paroxysmorum motibus oriuntur. Multo magis autem noxi tales effectus adstringentium præposterum usum sequuntur, in febribus acutis continuis, ubi potissimum materia peccans, sub motu ac transitu liberiore humorum per viscera illorum depurationi dica-

dicata, sequestrari debet, ut tanto promptius tam per Urinam, quam per periphericas excretiones eliminari possit. Solet, autem, vel potest ad minimum ejusmodi error medicationis occurrere, quando in ejusmodi febribus, quando Hæmorrhagiæ narium, aut Diarrhœæ metum aliquem medico incutiunt, unde incidenter in ejusmodi casibus omnem circumspeditionem commendamus, maxime omnium circa evacuationes tales critice contingentes observandam: suppressis enim ejusmodi hæmorrhagiis per adstringentia positiva, sive interna, sive externa, haud raro evenit, ut gravissima deliria, præcordiorum anxietates, & typi paroxysmorum præsentissimæ turbationes sequantur.

§. XX.

Quidquid adstringentia ad pervertendum febrium typum possunt, id sane simili jure Opiatis quoque intempestive adhibitis adscribi debet. Sicut enim illa stringendo partes fibrosas nocent, & secretionum excretionumque negotium turbant, ita hæc motus pro eliminatione materiæ peccantis necessarios sufflaminando, torpores inducendo, sopores intempestivos concitando, secretionibus & excretionibus obicem ponunt: unde maxima circa illorum usum circumspectio requiritur, ne statim sub omni leviori quoque capitis dolore, aut præsentibus vigiliis, sine respectu ad reliquum universum febrile negotium adhibeantur, cum haud raro illorum præposteram exhibitionem, loco sperati levaminis dolorum, eorundem exacerbationes, & loco somni quieti, deliria gravissima, (præsertim in temperamentis cholericis & melancholicis) & hinc refrigeria, multaque transpirationis præjudicia ac impedimenta, sequantur, quæ singula postmodum apta nata sunt, ut paroxysmorum quoque mutationem erraticam inferre valeant. Nec excludendus est e causarum numero usus, vel potius abusus Alexipharmacorum, & Diaphoreticorum positivorum, nec non Salium Volatilium, si præcipue cum regimine positive diaphoretico sub ipsa paroxysmorum exacerbatione, vel proxime ante illam propinentur. Nihil
D
enim

enim insoliti est, febres intermittentes veras atque legitimas, in subjectis plethoricis, ab assumptione largioris doseos Essentiæ cujusdam Bezoardicæ aut Alexipharmacæ calidioris, vel Piperis cum Spiritu Vini, vel Spiritus Salis armoniaci, vel Sp. C. C. ante paroxysmum febrilem, subjuncto regimine positive diaphoretico, in veras continuas, aut vagas atque erraticas, nullum deinde typum servantes, modo ad continuas, modo ad Intermittentium indolem inclinantes transmutari. Ratio cur tales noxas inducant, itidem consistit in impedita secretione & excretionem impuritatam e massa humorum. Cum enim æstus febrilis ab usu & assumptione calidiorum talium remediorum exacerbetur, motusque sanguinis tam progressivus, quam intestinus longe auctior reddatur per particulas remediorum sulphureas, resinosas, oleas, volatiles, majus requiritur spatium intra partes solidas, quod tamen ab ipso sanguinis impulsu vehementiore angustius redditur, per compressionem fibrarum, quo ipso via præcluditur excretioni sudorificæ. Unde notissimum est, ægrôs tales, quamvis sudorifera talia assumserint, regimenque maxime calidum adhibuerint, nihilominus conquiri de sudoris defectu, licet anxietatem sufficientem experti fuerint; quando dicunt: Sie haben zwar zu schwitzen eingenommen, sich auch heftig zu gedecktet, und Angst genug außgestanden, und doch nicht schwitzen können. Quibus respectu Salium volatilium adhuc accedit, quod non modo sanguinem commoveant, atque expandant, sed in partes solidas etiam roborando & leniter stringendo agant, quo ipso pori excretioni dicati coarctantur, motusque in partibus solidis, motui sanguinis & humorum expansorio plane contrarius concitatur, unde non possunt non variæ atque diversæ motuum febrilium turbæ nasci.

§. XXI.

Quemadmodum autem hi dicti motus a centro ad peripheriam auctiores primarium secretionum & excretionum negotium turbare & impedire possunt, ita ex opposito tales evacuatoriæ commotiones, quæ alienum plane motum ab exteriorio-

terioribus ad interiora invitant & inducunt, idem post se trahere damnum solent: unde observari facile potest, quid sapere possint Vomitoria aut Purgantia proxime ante febriles paroxysmos adhibita: cum enim necessitas maxime postulet, ut ægri sub æstu febrili quieti jaceant; quo tanto facilius promtiusque peripherica excretio in effectum deducatur, quippe quæ omnibus febribus competit, utilissimaque existit, hæc quies autem ab operatione remediorum vomitoriorum & purgantium, sub paroxysmo contingente impediatur non modo, & varias refrigerationes externi corporis post se trahat, sed etiam motum novum & alienum circa & ad interiora invitat, quo humores introrsum revocantur, haud mirum est, si tales artificiales commotiones contrarias, contrarius quoque quam speratus fuerat eventus sequatur. De Animi pathematibus, tam iracundis, quam terrificis cum notissimum sit inter omnes, quantum turbarum in œconomia animali in universum excitare valeant, & quomodo in quibuscunque morbis noxia existant, nolumus de illorum concursu atque effectu speciali in mutandis ac alterandis febribus periodicis, & producendis erraticis prolixi esse, satis esse existimantes, indigitatum fuisse, hæc etiam aliquando haud ultimum locum inter causas febrium erraticarum habere.

§. XXII.

Antequam ad Prognosin stricto gradu progrediamur, quoad ipsam veritatem historicam de frequentia morborum notamus, spontaneas illas febres erraticas, de quibus diximus, quod principaliter ex aëris conditione mutata ortum capiant, longe rariores esse, in ipsa praxi medica, quam forsitan putatur, nec ipsas semper, & omni autumnali tempore occurrere, imo nequidem existente tali autumnii tempestate quæ aptissima ad illarum productionem esset, eas in omnibus febricitantibus, nedum in plurimis observari: illas autem quæ artificia talia præpostera practica, de quibus diximus, causam agnoscunt, omni die, sub quacunque tempestate, quocunque anni tempore occurrere, neque inter morbos autumnales præcise quæ-

rendas esse. His præmissis ratione Prognoseos de Erraticis febribus dicendum est, eas in genere diuturnioris & longioris periodi atque durationis esse: quo magis enim febris quæcunque stata certaque tempora, certumque typum servat, & quo minoribus paucioribusve symptomatibus stipata est, eo promptiorem, citiorem, facilioremque promittit in sua specie curam: fundamentum enim felicioris breviorisque curationis maximam partem in legitimo & accommodato remediorum applicationis tempore positum esse Practici optime sciunt; qui didicere, non tumultuariam, sed methodicam & exquisitam medicamentorum exhibitionem ad febres profligandas requiri. Unde videmus, quod ex defectu occasionis, remedia secundum exquisitam methodum applicandi, & sibi invicem subordinandi, omnes hæ febres ultra terminum periodicis febribus alias solennem protrahi, continuas non confvetis illis septenariis absolvi, sed quadantenus chronicarum periodum assumere, intermittentes autem ad plures septimanas, imo menses extendi. Specialior autem Prognosis harum febrium vulgo a Medicis Scriptoribus unanimiter in eo ponitur, quod admodum facile in Quartanam transeant: quod quidem ratione Tertianarum erraticarum, aut etiam Quotidianarum, si in Tertianas jam degeneraverint, facile largimur. De continuis simplicioribus autem, experientia testante, potius constat, illas facilius in Lentas transmutari, aut in simpliciores intermittentes, vel quotidianas, vel tertianas. Quo magis autem de Compositarum febrium classe fuerunt, eo magis etiam ad illam intermittentium febrium typum declinare solent, cui proximæ fuerunt, quam diu continuæ manserunt. Specialissime autem, si male atque præpostere tractentur, & forsan Adstringentibus repetito oppugnentur, omnium facillime hecticas tabidas consumptiones in ficcioribus, oedematosas autem tumidas, hydropicas dispositiones & passiones post se trahunt, aut comites sibi accerfunt.

§. XXIII.

Cum hæcenus ea quæ ad theoreticam & historicam erratici-

rati-

raticarum febrium; considerationem spectant exposuerimus, negotii rationem requirere censemus, ut nunc etiam positis jactisque fundamentis necessariis ea suppeditemus & subjungamus, quibus earundem Therapia atque curatio perpetrari ac adornari debet, methodumque subjungamus universaliorum, qua medicus tanquam fundamentali in omnis generis erraticis febribus tuto & secure uti possit. Monstrat nobis hac in re certissime optimam regiamque viam ipse divus Senex, quando lib. de Victus ratione in Morbis acutis sequentem in modum loquitur: *Inconstantes febres finire oportet, donec constiterint: quum vero constiterint, & victu, & curatione conveniente occurrere, speculatione secundum naturam facta.* Indigitat explicite paucissimis his verbis Hippocrates, 1. Febres erraticas, quamdiu erraticæ sunt, neque posse, neque debere profligare medicum, i. e. per solam paroxysmorum suppressionem curare. 2. Implicite indicat, in ordinem esse redigendas, antequam illarum cura directe suscipi ac adornari possit. 3. Diætam conspirare debere cum Medicatione: & 4. Utramque judiciose esse administrandam, & naturæ febris præsentis accommodandam. Primum involvit cautelam quam Medicus respectu prognoseos, & therapie possibilis aut impossibilis scire cognitamque habere debet, ut monito Hippocratis alio loco proposito satisfaciatur, præcipienti: *Duo in arte medica præstanda sunt; juvare, aut saltem non nocere.* Cum vero difficillimum sit, morbum, quem rite perspectum non habet medicus, mederi, aut sine aliqua noxa illi directe occurrere, inculcandum sane est dictum hoc aureum omnibus Medicinam exercentibus, præcipue junioribus, ne ipsius immemores idem experiantur, quod idem Senex circa finem Libr. de Morbis popularibus, inter plures aphoristicas sententias dicit: *Medicus non intellexit; Puella mortua est.*

§. XXIV.

Reliqua canonis Hippocratici membra inter se conspirant, & unum alterius fundamentum existit, unde conjunctim quoque illis inhærebimus. Cum itaque in ordinem sint

redigendæ febres erraticæ, in memoriam revocamus causas illas, e quibus eas ortum ducere diximus; & cavendum esse supponimus, ab omnibus ejusmodi erraticis diætetis & pharmaceuticis, quorum superius mentionem fecimus, ne in deterius ruant, eumque in finem commendamus Medico omnem attentionem ad paroxysmos harum febrium obvios, ut neque versus illos, neque sub illis, evacuationes fortiores instituat, motuumque febrilium ordinem qualem qualem turbet: nec contra solos paroxysmos specificis antifebrilibus, quovis modo adstringentibus, neglecta materia peccante, ejusque vel correctione, vel excretionem agat, & ita potius viscerum infarctus aut obstructions augeat, aliisque morbis consequentibus portam aperiat: nec Opiatis aut Narcoticis nimium symptomata, quæ sæpius ex nimia officiositate urgere magis æstimantur, quam revera urgent, impugnet, cum sano sensu sæpissime ipsius prudentis Medici sit officium, ut paulo negligentius symptomata curet, vel per sublationem causarum tollat: neque ciborum ingestionem sub paroxysmo, aut proxime ante illum concedat, ne motus secretorii invertantur, atque præpostere ad digestionem chylique distributionem impendantur ac invitentur, & tamen utrique negotio præjudicium damnūque inferatur: ut quoque sibi caveat ab exhibitione positivorum Alexipharmacorum & diaphoreticorum calidiorum, ut & variis tentaminibus evacuatoriis, præcipue vehementioribus, aut ad scopum non facientibus, in paroxysmis, cum nihil fere magis, quam ejusmodi artificia ad ulteriorem turbationem conferant.

§. XXV.

Non autem sufficit omittenda omittere, sed expedit etiam præstanda præstare. Et cum fundamenti loco positum sit, Diætam & Medicationem pharmaceuticam conspirare debere, utramque vero judiciose instituendam esse, sequentes regulas practicas in cura Erraticarum observandas commendamus. 1. Diætam in genere præscribat Medicus tenuem & parcam, & recordetur, omnes fere febres maximam partem optime jejuni
ex-

expelli: specialiter autem ciborum assumptionem non secundum consveta diei tempora, sed secundum tempus paroxysmorum intercalare concedat, & quo minus aut brevius illud erit, eo minorem ciborum quantitatem, & jusculorum saltem parce nutrientium qualitatem permittat. 2. Regimen quietum ægro injungat, non modo sub paroxysmorum vigore, sed & sub illorum remissione & declinatione, quo tanto facilius ad madorem aut sudorem declinante febre pervenire possit: quam quietam continentiam tanto magis patienter observare debet, si actualis sudor perumpat, ne quovis modo interrumpatur, aut supprimatur, quoniam alias paroxysmus proxime adparebit. 3. Hanc ipsam ob rationem, si Laxantium usus necessarius fuerit, eorum assumptionem quantum possibile ita adornare studeat, ut effectus evacuatorius in tempora intercalaria, aut remissionis paroxysmorum incidat, ne motus ad peripheriam per sudorem, vel invertatur, vel externa refrigeratione reprimatur: id quod tanto accuratius observandum est, quo magis erraticæ febres de continuarum, aut specialiter de exanthematicarum genere fuerint. 4. quo brevius tempus intercalare aut remissionis hæ febres formant, eo magis directe abstinere ab usu Alexipharmacorum calidiorum, & solitarie per Absorbentia cum salinis atque Nitrosis mixta, sub paroxysmis curam prosequatur, iisque paroxysmorum mitigationem & abbreviationem intendat. 5. Alexipharmaca si ad sudoris promotionem necessaria videantur, semper leniora eligantur, refracta dosi porrigantur, & paroxysmo notabiliter remittente, adjuncto regimine magis leniter diaphoretico, quam positive diaphoretico, exhibeantur. 6. Quamvis aliquando contingat, ut adhibita hac methodo, non statim sub aliquot Paroxysmis in rectum redigantur ordinem erraticæ febres, nihilominus studiose sibi temperet Medicus ab omni titubatione, methodique rationalis variatione, sed constanter præmonstratæ semitæ insistas, cursumque coeptum prosequatur: certo enim pollicemur, quod, si ex ægri & Medici parte regulæ

gulae propositae debite & sine exceptione observantur, hoc modo certius quam ullo alio febres ad ordinatum typum reverterentur sint. Quo facto deinde facile erit negotium, febres ad typum ordinarium reductas, secundum methodum, rationalem cuique febrium speciei accommodatam, per materiae peccantis alterationem correctoriam, aut eliminationem evacuatoriam, motuumque febrilium debitam moderationem, ut neque excessu, neque defectu peccent, eorumque in debito ordine conservationem, & tandem per debitam partium solidarum interiorum, sub febre labefactarum, roborationem tonicam, quorsum proprie specifica antifebrilia spectant, penitus percurare. Hanc methodum ut ad singulas febrium species applicemus, ob prolixitatem nimiam metuentam, praesentis negotii ratio non concedit; quamobrem fundamenta ipsius indigitasse sufficiat; sub spe, Numen propitium imposterum data forsan nova occasione, vires ingeniumque largiturum esse, quo illa quoque uberius in aegri proximi utilitatem proponantur, exponantur. Sit interim pro haecenus ad praesentem laborem benignissime concessa facultate

SUMMO NUMINI GLORIA.

PICA

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA,
DE

FEBRIBUS ERRATICIS

PROPI

GRATIOSÆ FAC

P

DN. GEORG. D

MED. DOCT. EJUSDE

PROFESSOR. PUBL. OI

REGIS IN COM

PALATINOS E

PATRONO AC PROM

PRO GR

Summisque in Arte Medi

More Ma

Horis Locoque consueti

Placidæ Er

GEOR

PYR

HALA

Typis GEORGII

